अथाष्टादशोऽनुवाकः।

ऐन्द्रे पशौ एकादश प्रयाजप्रैषाः सप्तदशेऽभिहिताः। अष्टादशे अग्निनामकाः प्रयाजयाज्या उच्यन्ते। तत्र प्रथमामृचमाह। *"समिद्धो अग्निः समिधा सुषमिद्धो वरेण्यः। गायत्री छन्द इन्द्रियम्। अविर्गौर्वयो दधुः" इति। समिन्नामकः प्रथमप्रयाजदेवः, 'अग्निः', स च 'समिधा' समिद्योगेन, 'सुषमिद्धः' सुष्ठु प्रज्वलितः, योऽयं तादृशोऽग्निः यच्च 'गायत्र्याख्यं छन्दः', सोऽपि 'अविः' सार्द्धसंवत्सरो गौः, त एते देवाः 'इन्द्रियं' चक्षुरादिपाटवं, 'वयः' आयुष्यञ्च, 'दधुः' सम्पादितवन्तः॥

अथ द्वितीयामाह। "तनूनपाच्छुचिव्रतः। तनूनपाच्च सरस्वती। उष्णिक् छन्द इन्द्रियम्। दित्यवाड् गौर्वयो दधुः" इति। 'तनूनपाच्' छब्देन द्वितीयप्रयाजदेव उच्यते। स च 'शुचिव्रतः' शुद्धेन व्रतकर्म्मणा युक्तः, तादृशः 'तनूनपात्' शरीरप्राप्तिहेतुः, 'सरस्वती' च, 'उष्णिक् छन्दः', च, 'दित्यवाट्' संवत्सरद्वयोपेतो 'गौः', च इत्येते देवा 'इन्द्रियं', 'वयः', च सम्पादयन्तु॥

तृतीयामाह। "इडाभिरग्निरीड्यः। सोमो देवो अमर्त्यः [१]। अनुष्टुप् छन्द इन्द्रियम्। त्रिवत्सो गौर्वयो दधु" इति। 'इडाभिः' मन्त्रोक्ताभिः स्तुतिभिः, 'ईड्यः' स्तुत्यः, ईड्यनामकोऽग्निः तृतीयप्रयाजदेवः, यश्च 'अमर्त्यः' मरणरहितः, सोमो देवः' यत् 'अनुष्टुप् छन्दः', योऽपि संवत्सरत्रयोपेतो 'गौः', त एते देवाः, 'इन्द्रियं', 'वयः', च 'दधुः'॥

---

* ३०४ पृष्ठायां "इडस्पदे सर्व्ववेतु" इति भाष्येन दृश्यते। अतिरिक्तपाठ इत्यनुमीयते।